

Usnesení
Rady pro lidská práva
ze dne 4. května 2000

k duchovním církvím a náboženských společnostím

(návrh usnesení Radě předložila její sekce pro hospodářská, sociální a kulturní práva)

Rada pro lidská práva

si je vědoma, že duchovní církví a náboženských společností se nemohou podle současných právních předpisů (zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností) účinně bránit proti porušování svých práv orgány církve a náboženských společností před obecnými soudy. Podává proto prostřednictvím svého předsedy ministru kultury podnět, aby v novém zákonu o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností navrhl upravit poměr služebního vztahu duchovních a obecně závazných právních předpisů tak, aby se v odůvodněných případech i duchovní ve služebním duchovenském poměru k církvi či náboženské společnosti mohli obracet při ochraně práv na obecné soudy a ty neodmítaly jejich podání s vysvětlením, že nejsou oprávněny v těchto věcech jednat a rozhodovat, neboť by tak mohly zasahovat do nezávislosti církve.

Odůvodnění

Výkon činnosti duchovního církve nebo náboženské společnosti upravuje zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, jenž provádí ustanovení článku 16 Listiny základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.). Tento výkon dále upravují základní dokumenty církve či náboženské společnosti na základě § 7 odst.1 zákona č. 308/1991 Sb. Režim výkonu činnosti duchovních je dnes možno pokládat za věc, k jejíž úpravě, vycházejíc ze zásady nezávislosti církví na státě, je oprávněna výlučně církev podle svých interních předpisů. Ty nemohou být v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, a to jak se zákonem 308/1991 Sb., tak především se zákoníkem práce (č. 65/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Rovněž činnost orgánů církve musí být v souladu s těmito obecně závaznými předpisy. Sankcí pro případ porušování předpisů může být zrušení registrace církve dle § 20 odst. 1 zákona č. 308/1991 Sb., anebo příslušná žaloba na neplatnost právního aktu orgánu církve, jímž došlo k porušení obecně závazných právních předpisů.

K porušení vnitřních předpisů církve, respektive obecně závazných právních předpisů, může dojít i úkonem rozvázání služebního poměru duchovního v rozporu s vnitřním předpisem církve, zákonem č. 308/1991 Sb., zákoníkem práce, občanským zákoníkem, resp. jinými obecně závaznými právními předpisy. Dle zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, však není možné se bránit proti porušování práv duchovního vyplývajících z vnitřních předpisů státem uznané církve u obecných soudů (na rozdíl např. od ustanovení § 15 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů). Ústavní soud se k tomuto problému vyjádřil nálesem sp.zn. I. ÚS 211/96. V části, která se týkala sporu o trvání duchovenského poměru, se ztotožnil s postupem obecných soudů a považoval tuto věc za nedílnou součást vnitřní autonomie církví. Podle zmíněného nálezu by stát rozhodováním soudů o dalším trvání služebního poměru nepřipustně zasahoval do vnitřní autonomie církve. Bývalí duchovní československé církve husitské, jichž se týkal

citovaný nálezk Ústavního soudu a podle jejichž názoru byl protiprávně zrušen jejich duchovenský služební poměr u této církve, se nyní domáhají prohlášení neplatnosti tohoto zrušení a ochrany svých práv u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku (stížnost č. 40224/99, Eva Dudová a Zdeněk Duda proti České republice).

Stávající právní předpisy umožňují obecným soudům i Ústavnímu soudu zastávat názor, že duchovní církve nemohou žádat právní ochranu u obecných soudů ve věci platnosti nebo neplatnosti rozvázání jejich duchovenského poměru v církvi. Nezávislost církve na státu by neměla být překážkou pro osoby, které jsou ve vztahu k církvi ve služebním poměru, obracet se na ochranu svých práv na státní orgán či nezávislý soud. Vnitřní předpisy církví a náboženských společností by neměly být v rozporu s obecně závaznými právními předpisy. Možným řešením dané situace zavedení takového ustanovení do zákona o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, které by poskytlo duchovním církví, kteří byli stíženi protiprávním postupem orgánů církve, možnost domáhat se ochrany u soudu. Zákon by tak rovněž obsahoval pojistku pro případ, kdy by příslušné orgány církve nebo náboženské společnosti svou nečinností odmítaly projednat odvolání nebo jiný opravný prostředek duchovního, a tím by znemožnily účinnou a rychlou ochranu jeho práv.